

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р арх. Валери Иванов
УАСГ, Архитектурен факултет, катедра „Градоустройство“

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ по професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия“, научна специалност „Опазване, реставрация и адаптация на паметниците на културата“.

Автор на дисертационния труд: арх. Валентина Едрева – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Градоустройство, теория и история на архитектурата“ при ВСУ „Л. Каравелов“, отчислена с право на защита със Заповед № 1246/20.12.2017 г. на Ректора на ВСУ „Л. Каравелов“.

Тема на дисертационния труд: „Териториално-устройствен подход в опазването на архитектурното наследство с планове за опазване и управление /ПОУ/“.

Основание за изготвяне на рецензията: Заповед № РД-00639/20.09.2022 г. на Ректора на ВСУ „Л. Каравелов“ относно: Назначаване на рецензенти по процедура за защита на дисертационен труд.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТРУДА

Дисертационният труд е представен в две части:

- първата част съдържа теоретично изследване с обем 204 страници, 19 страници бележки и 7 страници библиография;
- втората част съдържа приложения с обем 70 страници вкл. текстове, фигури, фотографии, таблици, предложение за Етичен /морален/ кодекс в дейността „Опазване на недвижимото културно наследство /НКН/“.

Актуалността на изследването се определя от няколко основни фактора:

- маргинализацията на обектите на архитектурното наследство в обществото ни доминирано от приоритет на частни интереси, дефицит на държавна политика, липса на квалифицирани и морално стойностни специалисти;
- необходимостта от професионално аргументирана национална стратегия за модерна социализация на недвижимото културно наследство в условията на интензивно развитие на туристическите дейности у нас;
- съществуващото неразбиране, че към проблемите на архитектурното наследство /АН/ е необходим комплексен, интердисциплинен, интегриран подход включващ широк кръг специалисти, представители на обществото, управленски структури, бизнес, собственици.

Професионално формулираните от автора /с известно многословие и необходимост от още по-ясен фокус/ **цел и задачи** експонират значимия му творчески и управленски опит и изясняват основните акценти в труда:

- разработване на оригинална методика за териториална защита на обектите на културно-историческото наследство /КИН/;

- структуриране на модели за организация на конкретни обекти на КИН включващи управленски, времеви, финансови и пр. характеристики;
- извеждане на комплексно аргументиран План за опазване и управление /ПОУ/ регламентиращ възможностите за териториално-устройствена защита на КИН;
- формулиране на прецизна иновативна трактовка за нов вид защитена територия като „споделено културно пространство“;
- систематизиране на основни характеристики на историческите етапи в еволюцията на политиките за опазване на КИН у нас;
- синтезиране на съвременни водещи принципи прилагани за териториална защита на КИН от втората половина на XX век до наши дни.

Предложената **методика на изследването** се основава на аналитичен, сравнителен и системен подход. Тя е избрана правилно и логично в съответствие с формулираните цел, задачи и обхват. Проведена е аргументирано и последователно в изследването.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ТРУДА

Дисертационният труд, както посочихме, съдържа две части:

Първата част включва теоретичното изследване и се състои от: Въведение, Четири глави, Заключение и Библиография.

Втората част е сбор от приложения: фигури, фотографии, таблици, Етичен кодекс в дейността „Опазване на недвижимото културно наследство“.

Въведението представя основите на изследването като извежда различни аспекти от актуалността на разглеждания проблем, целта, задачите, използваните понятия, обхват, структура и обем, както и приложените методи и подходи. По-подробно описание и конкретизиране на методите на работата би доизяснило още по-детайлно научната стратегия на автора.

В **Първа глава** е изяснен задълбочено контекстът на изследването. Особено стойностно, според мен, е структурирането му в три основни аспекта:

- исторически, свързан с анализ на политиките за опазването на КН в отделни исторически периоди у нас;
- архитектурен, изясняващ различни прилагани подходи: градоустройствени, управленски, финансови, мониторингови и пр.;
- социален, изясняващ значимите обществени измерения на НКН и неговата защита.

Убеден съм, че по-задълбоченото проучване на социалните измерения на НКН /не само позоваване на български и международни инициативи/ би обогатило допълнително труда и би подчертало неговата висока обществена стойност.

Във **Втора глава** е изследвана същността на териториалната защита на КИН от втората половина на XX век и началото на XXI век в различни аспекти: нормативни, типологични, ценностни, финансови и пр. Проучени са емблематични примери от българската и чуждестранна практика. Очевидно богатите и многопластови познания и опит на автора са довели до известно

разфокусиране на предложената информация, което добре се компенсира от умело аргументираните изводи – основа за последващо изведената методика.

В **Трета глава** е анализирано актуалното състояние на териториално-устройствената защита на КИН от края на XX век до днес. Изследването е проведено комплексно и всестранно:

- обобщена експозиция на международна методология, български практики, действащи механизми и пр.;
- изследване на характеристиките на факторите определящи подходите към обектите на НКН;
- формулиране на основните, актуални у нас, проблеми свързани с опазването на НКН в периода 1970 – 1990 г.

Ще отбележа, че и в тази глава обобщените изводи извеждат убедително фокуса на авторите изследвания на фона на експонираната твърде разнопосочна и обемна информация.

В **Четвърта глава** е представена Методиката за прилагане на териториалната защита на обектите на КИН, включително и планове за опазване и управление. Тя съдържа три основни аспекта:

- модели за опазване на обектите на КИН с формулирани времеви и типологични рамки, дейности по опазване, участници и др. Важен акцент е професионално обосноваването и всестранно представен План за опазване и управление /ПОУ/;
- насоки за усъвършенстване на националната система за опазване на НКН по отношение на териториалната защита включващи юридически аспекти, управленски предложения, възможности за социализация;
- алтернативни модели свързани с възможностите на обществото и държавата за оптимизация на дейностите за опазване на НКН.

Вероятно при бъдеща публикация на труда, която според мен е препоръчителна, тази важна приносна глава следва още по-прецизно да се структурира, за да изведе по-отчетливо безспорно значимите авторови предложения.

Глава **Заклучение** обобщава проведените изследвания, синтезира изводи за приложението на труда в различни социални и професионални сектори, извежда претендираните приноси и обобщава възможности за бъдещи проучвания по разглежданата тематика.

Приложенията са сполучлив професионален опит авторът да илюстрира конкретно възможностите за прилагане на своите теоретични достижения, а и възможностите за решаване на безспорно важни етични проблеми.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Формулираните в заключителната част приноси са логичен резултат от комплексното, креативно и аргументирано научно изследване проведено в труда. Особено стойностни в теоретично и приложно отношение, според мен, са приносите свързани с:

- Разработване на оригинална методика за прилагане на териториалната защита на обектите на КИН, която /както посочихме/ включва комплекс от

модели, мерки, режими, правила, нормативи, възможности за изпълнение, финансиране, мониторинг.

- Обобщаване и структуриране на План за опазване и управление /ПОУ/ на КИН съдържащ принципи, инструменти, предложения за функциониране, реализация, ресурсно и кадрово осигуряване.

- Формулиране на нов вид защитена територия, която авторът нарича „споделено културно пространство“, което придава нови иновативни измерения на определени зони с КН.

- Извеждане на оригинална систематизация на водещите принципи в политиките за териториална защита на НКН, разгледани в два основни аспекта:

- историческа еволюция у нас в периода след Освобождението от османско владичество до наши дни;

- съвременни подходи, дейности, мерки включително нормативни, типологични, проектни, практически.

С дисертационния си труд авторът аргументирано заявява своя изследователски интерес, професионален капацитет и креативни възможности в една значима, отговорна и перспективна област свързана с иновативните подходи за социализацията на КИН у нас.

Компетентното и аргументирано формулиране и експониране на приносите в труда генерират извода, че те са безспорно резултат от личните автори изследвания, анализи и обобщения.

Приносите могат да бъдат свързани със следните аспекти на научната дейност – новост за науката, обогатяване на съществуващи знания, приложение на теоретични достижения в практиката.

Авторефератът логично и точно отразява съдържанието на труда. Разработен е въз основа на неговата структура и извежда проведените проучвания и изводи ясно, последователно и коректно.

Публикациите по дисертационната тема – 10 на брой, демонстрират професионалните качества на докторанта, значимия му личен принос в постигнатите резултати, задълбочените и комплексни познания по изследваната проблематика.

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Убеден съм, че трудът притежава необходимите професионални достойнства за публикуване. Считаю, че е целесъобразно, с оглед още по-убедително извеждане на неговите изследователски и научно-приложни резултати, да се усъвършенства в следните аспекти:

- Целта и задачите да се структурират и експонират още по-ясно, по-фокусирано и систематизирано и йерархично подредено. Това ще позволи по-убедително първоначално навлизане в сложна проблематика на труда.

- Предложенията за усъвършенстване на нормативната база да се изложат по-отчетливо и конкретно се обвържат и насочат към текстовете на действащите нормативни документи.

- Интересните и многостранно поднесени материали от Приложенията /вкл. приложения Етичен кодекс/ да се обосноват, да се редуцират и плътно отнесат към текста на труда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд изпълнява коректно, стриктно и професионално изискванията на действащите у нас нормативни документи свързани с обучението в докторантура, както и съответните условия формулирани във ВСУ „Л. Каравелов“.

Изложените в настоящата рецензия анализи, обобщения и оценки, формулираните препоръки и изводи ми дават необходимите основания да предложа на настоящото авторитетно научно жури да присъди на автора на разглеждания дисертационен труд арх. Валентина Едрева образователната и научна степен „ДОКТОР“.

Автор на рецензията:

Заличен на основание чл.
56 ал.1 от ЗЗЛД

/проф. д-р арх. Валери Иванов/

24.10.2022 г.

гр. София.

REVIEW

by Prof. Dr Arch. Valeri Ivanov
UACEG, Faculty of Architecture, Urban Planning Department

Subject: Dissertation work for awarding the educational and scientific degree "DOCTOR" in professional field 5.7. "Architecture, construction and geodesy", scientific specialty 02.17.02. "Conservation, restoration and adaptation of cultural monuments".

Author of the dissertation: arch. Valentina Edreva - PhD student in a free doctoral program at the department of "Urban Planning, History and Theory of Architecture" at VSU "L. Karavelov", dismissed with the right of defense by Order No. 1246/20.12.2017 of the Rector of VSU "L. Karavelov".

Topic of the dissertation: "Territorial organization approach for the preservation of architectural heritage with conservation and management plans".

Basis for preparing the review: Order No. RD-00639/20.09.2022 of the Rector of VSU "L. Karavelov" regarding: Appointment of reviewers under the procedure for the defense of a dissertation work.

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE WORK

The dissertation is presented in two parts:

- the first part contains a theoretical study with a volume of 204 pages, 19 pages of notes and 7 pages of bibliography;
- the second part contains appendices with a volume of 70 pages incl. texts, figures, photographs, tables, proposal for an Ethical /Moral/ Code in the activity "Protection of Immovable Cultural Heritage /NKN/".

The relevance of the research is determined by several main factors:

- the marginalization of the objects of the architectural heritage in our society dominated by the priority of private interests, deficit of state policy, lack of qualified and morally valuable specialists;
- the need for a professionally argued national strategy for the modern socialization of immovable cultural heritage in the conditions of intensive development of tourist activities in our country;
- the existing misunderstanding that a complex, interdisciplinary, integrated approach involving a wide range of specialists, representatives of society, management structures, business, owners is necessary to the problems of architectural heritage /AN/.

The goals and tasks professionally formulated by the author (with some verbosity and the need for an even clearer focus) expose his significant creative and management experience and clarify the main highlights of the work:

- development of an original methodology for the territorial protection of cultural and historical heritage sites /CIN/;
- structuring models for the organization of specific objects of CIN including management, time, financial and other characteristics;
- drawing up a complexly reasoned Conservation and Management Plan /POU/ regulating the possibilities for the territorial-organizational protection of CIN;
- formulation of a precise innovative treatment for a new type of protected territory as a "shared cultural space";

- systematization of main characteristics of the historical stages in the evolution of policies for the protection of CIN in our country;
- synthesis of modern leading principles applied to the territorial protection of CIN from the second half of the 20th century to the present day.

The proposed research methodology is based on an analytical, comparative and systematic approach. It is chosen correctly and logically in accordance with the formulated goal, tasks and scope. It was conducted in a reasoned and consistent manner in the study.

DISSERTATION WORK CONTENT

The dissertation work, as we indicated, contains two parts:

The first part includes the theoretical research and consists of: Introduction, Four Chapters, Conclusion and Bibliography.

The second part is a collection of appendices: figures, photographs, tables, Code of Ethics in the activity "Protection of immovable cultural heritage".

The introduction presents the basics of the research by bringing out various aspects of the topicality of the problem under consideration, the purpose, the tasks, the concepts used, scope, structure and volume, as well as the applied methods and approaches. A more detailed description and concretization of the work methods would clarify the author's scientific strategy in even more detail.

In **Chapter One**, the context of the study is thoroughly explained. Particularly valuable, in my opinion, is its structuring in three main aspects:

- historical, related to the analysis of policies for the protection of natural resources in separate historical periods in our country;
- architectural, clarifying different applied approaches: urban planning, management, financial, monitoring, etc.;
- social, clarifying the significant social dimensions of the NKN and its protection.

I am convinced that a more in-depth study of the social dimensions of NKN /not only referring to Bulgarian and international initiatives/ would further enrich the work and emphasize its high social value.

In the **Second chapter**, the essence of the territorial protection of the CIN from the second half of the twentieth century and the beginning of the twenty-first century is examined in various aspects: normative, typological, valuable, financial, etc. Emblematic examples from the Bulgarian and foreign practice are studied. Obviously, the rich and multi-layered knowledge and experience of the author have led to a certain defocusing of the proposed information, which is well compensated by the skillfully argued conclusions - the basis for the subsequently derived methodology.

In the **Third chapter**, the current state of the territorial-organizational protection of the CIN from the end of the 20th century to today is analyzed. The research was conducted comprehensively and comprehensively:

- a general exposition of international methodology, Bulgarian practices, effective mechanisms, etc.;
- study of the characteristics of the factors determining the approaches to the objects of the NKN;
- formulation of the main, current in our country, problems related to the preservation of the NKN in the period 1970-1990.

I will note that in this chapter as well, the summarized conclusions convincingly bring out the focus of the author's research against the background of the very diverse and voluminous information presented.

The **Fourth Chapter** presents the Methodology for the implementation of territorial protection of CIN sites, including conservation and management plans. It contains three main aspects:

- models for the protection of CIN objects with formulated time and typological frameworks, protection activities, participants, etc. An important highlight is the professionally substantiated and comprehensively presented Conservation and Management Plan /POU/;

- guidelines for improving the national system for the protection of NKN in relation to territorial protection, including legal aspects, management proposals, opportunities for socialization;

- alternative models related to the possibilities of the society and the state for the optimization of the activities for the protection of NKN.

Perhaps in a future publication of the work, which I think is recommended, this important contribution chapter should be structured even more precisely to bring out more clearly the author's undeniably significant proposals.

The **Conclusion chapter** summarizes the conducted research, synthesizes conclusions about the application of labor in various social and professional sectors, brings out the claimed contributions and summarizes opportunities for future research on the subject under consideration.

The **applications** are a successful professional experience for the author to specifically illustrate the possibilities for applying his theoretical achievements, as well as the possibilities for solving undeniably important ethical problems.

DISSERTATION CONTRIBUTIONS

The contributions formulated in the concluding part are a logical result of the complex, creative and reasoned scientific research carried out in the work. Particularly valuable in theoretical and applied terms, in my opinion, are the contributions related to:

- Development of an original methodology for implementing the territorial protection of CIN sites, which /as we indicated/ includes a complex of models, measures, regimes, rules, norms, implementation possibilities, financing, monitoring.

- Summarizing and structuring the Preservation and Management Plan /POU/ of the CIN containing principles, tools, proposals for functioning, implementation, resource and personnel provision.

- Formulation of a new type of protected territory, which the author calls "shared cultural space", which gives new innovative dimensions to certain areas with KN.

- Bringing out an original systematization of the leading principles in the territorial protection policies of the NKN, considered in two main aspects:

- historical evolution in our country in the period after the Liberation from Ottoman rule until the present day;

- modern approaches, activities, measures including normative, typological, design, practical.

With his dissertation work, the author reasonably states his research interest, professional capacity and creative possibilities in a significant, responsible and perspective field related to innovative approaches for the socialization of CIN in our country.

The competent and reasoned formulation and exposure of the contributions in the work generate the conclusion that they are undoubtedly the result of the author's personal research, analysis and summaries.

Contributions can be related to the following aspects of scientific activity - novelty for science, enrichment of existing knowledge, application of theoretical achievements in practice.

The **abstract** logically and accurately reflects the content of the work. It is developed based on its structure and brings out the conducted studies and conclusions clearly, consistently and correctly.

The **publications** on the dissertation topic - 10 in number, demonstrate the professional qualities of the doctoral student, his significant personal contribution to the achieved results, in-depth and complex knowledge of the researched issues.

RECOMMENDATIONS

I am convinced that the work has the necessary professional merits for publication. I believe that it is expedient, with a view to an even more convincing presentation of his research and scientific-applied results, to improve in the following aspects:

- The goal and tasks to be structured and exposed even more clearly, more focused and systematized and hierarchically arranged. This will allow a more convincing initial entry into complex labor issues.
- Proposals for improvement of the normative base to be presented more clearly and specifically linked and directed to the texts of the current normative documents.
- The interesting and versatile materials from the Appendices / incl. attached Code of Ethics/ to justify, reduce and closely refer to the text of the work.

CONCLUSION

The dissertation correctly, strictly and professionally fulfills the requirements of the normative documents in force in our country related to doctoral studies, as well as the relevant conditions formulated in VSU "L.Karavelov".

The analyses, summaries and assessments presented in this review, the formulated recommendations and conclusions give me the necessary grounds to propose to the present authoritative scientific jury to award the author of the dissertation - arch. Valentina Edreva the educational and scientific degree "**DOCTOR**" in the scientific specialty "Architecture of buildings, facilities and details", in the professional field 5.7 "Architecture, construction and geodesy".

Author of the review:

Заличен на основание
чл. 56 ал. 1 ЗЗЛД

/Prof. Dr Arch. V. Ivanov/

24.10.22
Sofia